

VALENTIN IONIȚĂ

***REGIMUL JURIDIC AL ACORDURILOR
DE ASOCIERE PROMOVATE DE UNIUNEA
EUROPEANĂ***

Copyright © 2013, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IONIȚĂ, VALENTIN

**Regimul juridic al acordurilor de asociere
promovate de Uniunea Europeană / Ioniță Valentin. -
București : Pro Universitaria, 2013**

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-738-3

341.217(4) UE

**Lucrarea reprezintă publicarea tezei de doctorat cu același nume susținută în
anul 2012 la Academia de Poliție "Alexandru Ioan Cuza" sub coordonarea
prof. univ. dr. Dumitru MAZILU.**

Motto:

*La început de secol și de mileniu, două procese au devenit dominante în economia, politica și viața socială a Comunității națiunilor: **integrarea** și **globalizarea**. Orice analiză vom încerca să facem cu privire la tendințele și evoluțiile economice și sociale contemporane nu poate face abstracție de fenomenele caracteristice integrării și globalizării, iar prin cercetarea lor aprofundată oferim concluziile care se impun cu privire la dezvoltarea prezentă și viitoare la nivel național, regional și mondial.¹*

Prof. univ. dr. Dumitru **MAZILU**
Membru al Academiei Diplomatice Internaționale
Doctor Honoris Causa al Universității Internaționale
"Albert Schweitzer" din Geneva

¹ Dumitru Mazilu, *Integrarea europeană și consecințele primirii României în Uniunea Europeană*, în *Drept internațional și legislație europeană – curs master – volumul III*, Editura Pro Universitaria, București, 2008, pag. 19

ABREVIERI

AELS	- Asociația Europeană a Liberului Schimb
AIEA	- Agenția Internațională pentru Energie Atomică
ACP	- Țările din Africa, Caraibe și Pacific
AE	- Acordul European
AELS	- Asociația Europeană a Liberului Schimb
AGTC	- Acordul General pentru Tarife și Comerț
AI	- Acordul Interimar
APIA	- Agenției de Plăți și Intervenție în Agricultură
ASA	- Acordul de Stabilizare și Asociere
ASEE	- Acordul privind Spațiul Economic European
BCE	- Banca Centrală Europeană
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BEI	- Banca Europeană de Investiții
CAER	- Consiliul de Ajutor Economic Reciproc
CARDS	- Community Assistance for Reconstruction, Development and Stability in the Balkans
CE	- Comunitățile Europene
CEDO	- Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CECO	- Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului
CEE	- Comunitatea Economică Europeană
CEEA	- Comunitatea Europeană a Energiei Atomice
CEFTA	- Acordul de Comerț Liber Central European
COREPER	- Comitetul Reprezentanților Permanenți
DOM	- Departements outre mer
DSACEUR	- Comandantul Suprem Aliat Adjunct din Europa al NATO
EDC	- European Defence Community
ESDP	- Politică Europeană de Securitate și Apărare
EUFOR	- Forța Uniunii Europene
FED	- Fondul European pentru Dezvoltare
FEOGA	- Fondului European de Orientare și Garantare Agricolă
FOMI	- Forțe Operative Inter-arme Multinaționale
FTAA	- Acordul privind zona de liber schimb a Americilor
IESA	- Identitatea Europeană de Securitate și Apărare

IEVP	- Instrumentul European de Vecinătate și de Parteneriat
IFOR	- Forța de implementare
IMM	- Întreprinderi mici și mijlocii
ISAF	- Forța Internațională de Asistență de Securitate
ISD	- Investițiile străine directe
ISPA	- Instrument pentru Politici Structurale de Pre-aderare
NAFTA	- Acordul de Liber Schimb al Americii de Nord
NATO	- Organizația Tratatului Atlanticului de Nord
NRF	- Forța de Reacție a NATO
NSI	- Noile State Independente
OCT	- Overseas Countries and Territories
OCDE	- Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică
OMC	- Organizația Mondială a Comerțului
ONU	- Organizația Națiunilor Unite
PAC	- Politica Agricolă Comună
PESC	- Politica externă și de securitate comună
PEV	- Politica Europeană de Vecinătate
PHARE	- Fondul ”Polonia-Ungaria Acțiune pentru Reconversie Economică”
PIB	- Produsul Intern Brut
PNA	- Programul Național pentru Adoptarea Acquis-ului
PND	- Programul Național de Dezvoltare
PNDR	- Programul Național de Dezvoltare Rurală
PSA	- Procesul de Stabilizare și Asociere
PSC	- Comitetul Politic și de Securitate al Uniunii Europene
SAPARD	- Programul Special de Aderare pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
SEE	- Spațiul Economic European
SFOR	- Forța de stabilizare
SUA	- Statele Unite ale Americii
TA	- Tratatul de la Amsterdam
TABD	- Dialogul de Afaceri Transatlantic
TACD	- Dialogul Transatlantic al Consumatorilor
TACIS	- Asistență Tehnică pentru Comunitatea Statelor Independente
TCE	- Tratatul privind Comunitățile Europene

TCECO	- Tratatul privind Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului
TCEEA	- Tratatul privind Comunitatea Europeană a Energiei Atomice
TEN	- Rețeaua transeuropeană de transport
TINA	- Transport Infrastructure Needs Assessment
TMs	- Tratatul de la Maastricht
TPII	- Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie
TTPM	- Țările și teritoriile de peste mări
TUE	- Tratatul privind Uniunea Europeană
UE	- Uniunea Europeană
UEO	- Uniunea Europei Occidentale
UIP	- Unitățile de Implementare a Programului
UME	- Politica monetară a Uniunii Europene
UMP	- Unitățile de Management al Programului
UPM	- Uniunea pentru Mediterana

INTRODUCERE

Procesul de integrare europeană a demarat acum aproape 60 de ani pe fondul reconstrucției Europei și pe ruinele lăsate de consumarea celui de-al doilea război mondial iar apoi, după parcurgerea unui drum lung și anevoios, entitățile ce au fost create, au reprezentat și reprezintă în continuare cel mai de succes model de integrare regională și nu numai.

Aceste transformări și evoluții succesive au făcut din Uniunea Europeană o putere considerabilă pe plan mondial atât din punct de vedere economic, financiar cât și comercial dar în același timp a fost percepută ca o construcție imperfectă deoarece îi lipsea substanța politică.

Spre deosebire de celelalte modele de integrare regională precum ASEAN sau NAFTA, Uniunea Europeană are o caracteristică definitorie în manifestarea unui interveționism regional și social.

În analiza procesului de integrare au fost identificate patru direcții de abordare, în care prima privea Uniunea Europeană ca pe o organizație, a doua privea integrarea europeană ca pe un model de regionalism, a treia direcție de analiză tratează UE ca pe un subiect util pentru studiul dinamicii procesului decizional iar ultima direcție privește UE ca un fenomen *sui generis*.

Referitor la caracterul de organizație internațională al Uniunii Europene, putem spune că aceasta nu se încadrează în tiparul clasic al unei organizații internaționale datorită câtorva trăsături esențiale ale construcției comunitare, cum ar fi: *aplicabilitatea imediată, directă și prioritară a dreptului comunitar în raport cu dreptul național, instituționalizarea creării dreptului derivat, competența obligatorie a Curții de Justiție, independența instituțiilor comunitare în raport cu statele membre, instituția cetățeniei europene și ideea de stat de drept.*

În urma dobândirii personalității juridice de către UE, ca rezultat al adoptării Tratatului de la Lisabona (art. 47), unul dintre principalii factori care frâneau dezvoltarea relațiilor internaționale ale UE și afirmarea acesteia pe plan internațional a fost eliminat.

În timp, Uniunea Europeană a reușit să dezvolte relații cu majoritatea statelor lumii, începând de la jumătatea secolului trecut, fie direct prin delegații ale Comisiei Europene, fie indirect prin reprezentanții statelor membre UE.

Cadrul acestor colaborări este dat de cele mai multe ori, inițial de către un Acord de Parteneriat sau Colaborare, urmat ulterior de Acorduri de Asociere sau Parteneriate Strategice.

De-a lungul timpului, conflictele armate dar și alte evenimente de anvergură la fel de bine cunoscute au modelat și au clădit actuala configurație politică a „bătrânului continent”. La sfârșitul secolului XX, Europa a mai fost încă o dată scena unor evenimente majore când destrămarea Uniunii Sovietice și sfârșitul „Războiului Rece” au

modificat profund ordinea politică existentă, marcând prăbușirea vechilor modele ale echilibrului de putere la nivel mondial.²

În acest nou context, procesul extinderii în vederea includerii țărilor din Europa Centrală și de Est, precum și a Ciprului, Maltei și a Turciei a constituit un demers istoric al Uniunii Europene³. În timp, s-a ajuns la o uniune mult mai întinsă din punct de vedere politic și geografic decât cea inițială, astfel, greutatea și influența, pe plan internațional, a unei Uniuni cu 27⁴ de state membre fiind cu totul alta.

Extinderea a dominat politica Uniunii la sfârșitul de secol XX. Se pune problema integrării a 13 state ale căror realități economice și politice erau foarte diferite. Acest proces a condus, în mod fericit, la aderarea a 10 state la 1 mai 2004 (Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Republica Cehă, Slovacia, Slovenia și Ungaria) și a încă 2 state la 1 ianuarie 2007 (Bulgaria și România).

În prezent, cinci state au statutul de stat candidat: Islanda, Macedonia, Muntenegru, Serbia și Turcia. Mai mult decât atât, ca parte a Procesului de Stabilizare și Asocieră, statele din Balcanii de Vest au statutul de state *potențial* candidate: Albania, Bosnia-Herțegovina și Kosovo⁵ aflată sub mandatul rezoluției 1244 a Consiliului de Securitate al ONU⁶.

Extinderea către Est a fost un proces complicat, structurat în mai multe etape, astfel, în urma Consiliului European de la Copenhaga din iunie 1993 a fost aprobat principiul extinderii Uniunii Europene spre țările asociate din Europa Centrală și de Est, și au fost enunțate și criteriile pe care țările candidate trebuiau să le îndeplinească pentru a deveni membri ai Comunității.

Aceste criterii se referă la:

- stabilitatea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului, respectul pentru minorități și protecția acestora (criteriul politic);
- existența unei economii de piață funcționale, precum și capacitatea de a face față presiunii concurenței și forțelor pieței din Uniunea Europeană (criteriul economic);
- capacitatea de a-și asuma obligațiile de membru al Uniunii, incluzând adeziunea la obiectivele uniunii politice, economice și monetare (criteriul privind adoptarea aquis-ului comunitar).

Un alt demers important este reprezentat de adoptarea strategiei de pre-aderare cu ocazia reunirii Consiliului European la Essen în decembrie 1994, menită să pregătească țările care semnaseră acorduri de asociere cu Uniunea Europeană în vederea dobândirii statutului de membru. Strategia se axează pe:

- Acordurile Europene (sau Acorduri de Asocieră);
- pregătirea țărilor candidate pentru integrarea în piața internă a Uniunii;
- dialogul instituțional structurat;

² http://ec.europa.eu/romania/documents/eu_romania/tema_10.pdf

³ *idem*

⁴ Se așteaptă ca, de la 1 iulie 2013 Croația să devină al 28-lea stat membru, deoarece referendumul pentru aderare a fost aprobat la 22 ianuarie 2012, iar, în prezent Tratatul de Aderare al Croației la UE este în curs de ratificare de către statele membre

⁵ Kosovo nu este recunoscută ca stat independent de către toate statele membre ale Uniunii Europene

⁶ <http://ec.europa.eu/> - site-ul Comisiei Europene

- programul PHARE, care constituie instrumentul financiar central al strategiei de pre-aderare.

Drept urmare, Consiliul European a solicitat Comisiei să pregătească o Cartă Albă (Cannes, iunie 1995) privind pregătirea țărilor asociate din Europa Centrală și de Est pentru integrarea în piața internă a Uniunii și să raporteze anual Consiliului de Afaceri Generale asupra progresului înregistrat în implementarea strategiei de pregătire pentru aderare⁷.

Uniunea Europeană a fost activă pe plan internațional nu doar la nivel regional, cum am precizat și mai sus, ci a dezvoltat relații dintre cele mai diversificate cu majoritatea statelor lumii. Astfel, ne interesează în acest demers științific surprinderea naturii juridice a acordurilor pe care UE le-a încheiat cu țări precum: Rusia și Belarus (Acordul de Parteneriat și Cooperare semnat în 1994 și prelungit în 2007 ce confirmă faptul ca UE și Rusia sunt parteneri strategici), cu statele din regiunea Mării Negre unde UE are interese vitale, cu statele din Asia Centrală (ex. Acordul de Parteneriat și Cooperare cu Kazahstanul din 1994), cu statele din bazinul mediteranean, Golful Persic și Orientul Mijlociu cu care dezvoltă importante relații economice. De asemenea face obiectul acestei cercetări, natura relațiilor dintre UE și SUA cu care UE desfășoară cel mai mare volum de schimburi comerciale și de investiții reciproce.

Un alt punct de interes este reprezentat de natura relațiilor pe care UE le are cu Canada definite prin *Acordul cadru de cooperare comercială și economică* semnat în 1976 și *Declarația transatlantică* din 1990 ce ne arată că această cooperare cu Canada este foarte importantă mai ales în domeniul înaltei tehnologii și al energiei, în care cele două părți au întreprins acțiuni comune, Acordul EURATOM - Canada (energia nucleară) fiind semnat încă din anii '60.

Uniunea Europeană dezvoltă relații internaționale ce urmează să se concretizeze prin încheierea unor Parteneriate strategice cu China, India și Japonia precum și prin încheierea unor Acorduri de liber schimb cu Coreea de Sud și statele din Asia de Sud-est.

Pe un alt plan ne interesează natura juridică a acordurilor ce definesc relațiile pe care le dezvoltă Uniunea Europeană cu diferite organizații internaționale: ONU, OSCE, CE, NATO, Mercosur, ASEM, ASEAN și SEE.

Pentru realizarea unui demers științific aprofundat, este necesară studierea implicării instituțiilor europene și a statelor membre în încheierea acestor acorduri de asociere ale UE și stabilirea rolului ce le revine în cadrul sistemului internațional.

*
* *

Considerăm că tema aleasă pentru această lucrare științifică este de strictă actualitate, întrucât procesul de extindere al Uniunii Europene este în continuă desfășurare, cu unele întâzieri cauzate de manifestările neașteptate ale crizei economice mondiale, crizei datoriilor suverane și problemei recapitalizării băncilor. Totuși, Uniunea Europeană continuă să fie un centru de putere economic și încearcă să se impună tot mai

⁷ *idem*

convingător ca un pol al democrației și al securității la nivel mondial iar natura relațiilor internaționale pe care aceasta o dezvoltă cu terți confirmă afirmațiile de mai sus.

În cadrul acestor relații internaționale, un rol deosebit de important revine *acordurilor de asociere* deoarece acestea reprezintă instrumentele juridice prin intermediul cărora Uniunea și-a putut dezvolta și consolida parteneriatele.

Astfel, stabilirea naturii juridice a acordurilor de asociere, precum și desprinderea unor concluzii și formularea de propuneri este un demers pe care îl putem numi util.